

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA FILOZOFICKÁ

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Seminární práce z předmětu
Teorie demokracie

SROVNÁNÍ VĚTŠINOVÉ A KONSENZUÁLNÍ
DEMOKRACIE

Jméno a příjmení:	Jan Ambrož
E-mail:	ambroz@students.zcu.cz
Evidenční číslo:	F09B0308P
Ročník:	2.
Obor studia:	Politologie
Forma studia:	prezenční
Školní rok:	2010/2011

Obsah

1. Úvod.....	1
2. Lijphartův model.....	2
2.1. Konsociační model.....	2
2.2. Konsenzuální model.....	3
3. Westminsterský model.....	5
4. Srovnání konsenzuální a většinové demokracie.....	5
5. Závěr.....	11
6. Literatura.....	12

1. Úvod

Tématem mé seminární práce je srovnání většinově a konsociační, resp. konsenzuální, demokracie. Hlavními zdroji mé práce byly publikace politologa Arenda Lijpharta, který je jedním z hlavních teoretiků demokracie dneška. Při komparaci 36 demokracií pozoroval, že navzdory jejich enormní variaci inklinovaly vždy pouze k jednomu ze dvou základních modelů. Tyto modely nazýval jako většinová a konsenzuální demokracie. Většinové systémy, jak už název napovídá, dávají politickou moc do rukou většiny občanů a jejich politické reprezentace. Naproti tomu konsenzuální demokracie se pokouší reprezentovat tolik lidí, kolik je jen možné. Základní mechanismus většinového modelu je soustředění moci v rukou politických činitelů a nechat uplatňování této moci relativně nespoutané. Naopak konsenzuální model se pokouší přerozdělit výkonnou moc šířeji mezi parlamentní strany, ale zároveň mírnit tuto moc v mnoha směrech. Jinými slovy, většinový model koncentruje výkonnou moc za přítomnosti relativně malého množství omezení při jejím uplatňování, zatímco konsenzuální model rozděluje moc a zároveň se snaží omezit její uplatňování.

Dále jsem čerpal z řady politologických publikací jak českých tak zahraničních. Pro vysvětlení vlivů na ekonomický růst jsem dále použil učebnici ekonomie od autorů Samuelsona a Nordhause a publikaci Roberta Prechtera a Alfreda Frosta.

V práci se nejprve seznámíme s modely Alfreda Lijpharta – konsociační demokracií a následně konsenzuální demokracií. Ve třetí kapitole se stručně seznámíme s většinovým modelem a ve čtvrté kapitole porovnáme většinový a konsenzuální model a podrobíme kritice Lijphartův přístup preferující přednostně konsenzuální model.

2. Lijphartův model

2.1. Konsociační model

Hlavními teoretiky konsociační demokracie jsou Hans Daalder, Gerhard Lehbruch a především Arend Lijphart, Američan nizozemského původu a bývalý předseda Mezinárodní politologické asociace. Teorie konsociační demokracie se objevila v 60. letech v návaznosti na pluralitní koncepci především v americké politologii. V této kapitole se zaměříme na popis a analýzu základních evolučních bodů jeho teorie konsociační a později konsenzuální demokracie.

Arend Lijphart v polovině 60. let 20. století vymezil několik typů demokratických režimů při své analýze zemí, v nichž přes existenci značně segmentované populace (nábožensky, etnicky nebo politicky) nalézají politické elity dostatek ochoty vládnout pomocí kompromisu a konsensu a takto tlumit potenciální projevy zmíněné segmentace. Tato typologie se do jisté míry inspirovala starším rozdělením politických systémů Gabriela Almonda (Lijphart, 2008: 25; Hloušek, Kopeček, 2005: 204). Typologie zohledňovala stav dvou prvků:

- 1) míru fragmentace politické kultury a segmentace společenské struktury;
- 2) chování politických elit reprezentujících různé segmenty, které může být spíše nakloněno spolupráci (konsenzuální) nebo naopak soutěžícímu (konfliktní) charakteru politických elit.

Na základě těchto dvou proměnných lze dovodit čtyři typy demokracie (Lijphart, 1968: 3-15; Lijphart, 2008: 28-37):

- 1) demokracie odstředivá (centrifugální) – soutěživost elit a vysoká míra kulturní fragmentace dané společnosti ústí v nestabilní demokracii (např. Výmarská republika, francouzská třetí a čtvrtá republika);
- 2) demokracie dostředivá (většinová) – zde je propojena soutěživost elit a kulturní homogenita, což vede ke stabilnímu a účinnému politickému systému (např. USA, Velká Británie, Austrálie, Nový Zéland, Spolková republika Německo);
- 3) demokracie depolitizovaná – konsenzuálnost a nízký stupeň fragmentace společnosti ve výsledku způsobuje téměř neexistenci politické soutěže (tato demokracie dle Lijpharta představovala spíše teoretický model, který neměl v dané době reálný příklad);
- 4) demokracie konsociační – zde se spojuje konsenzuálnost elit a vysoký stupeň kulturní fragmentace, resp. fakticky segmentace, společnosti (např. Rakouskou, Belgie, Holandsko).

Nás však bude zajímat především konsociační typ demokracie. Lijphart tuto koncepci vypracoval na základě analýzy jednotlivých zemí (Rakouska, Belgie, Holandska, Švýcarska a Libanonu před občanskou válkou). Pro všechny tyto země byla typická vysoká míra segmentovanosti společnosti a fragmentace tím i politického spektra daného státu (Hloušek, Kopeček, 2005: 208). Zde se naskýkala otázka, jak vysvětlit stabilitu těchto zemí v takto nepříznivých podmínkách pro fungování demokracie.

Nutnou ale nikoliv jedinou podmínkou fungování konsociační demokracie je historická skutečnost segmentované společnosti dle různých štěpících linií (neboli *cleavages*). Ta se může štěpit nábožensky (např. tzv. sloupy v Nizozemí), etnicky nebo jazykově (např. Valoni a Vlámové v Belgii), politicky (např. tzv. tábory v Rakousku) či dokonce může být fragmentovaná podle více kritérií (např. ve Švýcarsku, kde fungují všechna naznačená dělítky a navíc ještě silný regionalismus). Ovšem konsocionalismus se nevztahuje k samostatné segmentaci - segmenty musejí být relativně samostatné a poskytovat svým členům specifický světonázor, kulturně-politickou orientaci (Hloušek, Kopeček, 2005: 208). Podle Lijpharta je důležitým znakem konsocionalismu fakt, že mezi segmenty chybí výraznější komunikační spojení. Tato spojení jsou nahrazena elitou.

Politická elita musí reagovat na tuto segmentaci a napětí plynoucí z protichůdných zájmů. Politická elita zejména musí (Lijphart, 1969: 216; Lijphart, 2008: 32):

- 1) být schopna rozeznat nebezpečí plynoucí z fragmentace,
- 2) mít zájem na uchování demokratického systému jako takového,
- 3) být schopna překlenout hranice mezi subkulturami a elitami jiných komunit a konečně
- 4) být schopna vypracovat vhodná řešení, která by akceptovala rozdílné zájmy a požadavky jednotlivých subkultur.

K úspěšnému fungování konsociačního modelu fungování je také potřeba posoudit vliv politické kultury a tradice. Není možné předpokládat, že konsociační model se utváří a reprodukuje pouze v těch zemích, které kooperační vztahy politických elit různých segmentů zažily již v době před nástupem masové politiky nebo v „rané“ době masové politiky (Hloušek, Kopeček, 2005: 209).

2.2. Konsenzuální model

V 80. letech začal Lijphart rozpracovávat nový model konsenzuální demokracie. Sám přiznal návaznost na svou teorii konsociační demokracie, avšak lze zde spatřovat velmi silný vztah mezi oběma modely. Lijphart rozvedl předchozí teorii a celou koncepci univerzoval

směrem k obecné normativní teorii, což mu bylo i následně kritiky vytýkáno (Novák, 1998; Novák, 2001). Lijphartovi zastánci a ostatně i sám Lijphart však tvrdí, že jeho model je nutné brát pouze jako jeden ze dvou navzájem protikladných typů demokracie (Lijphart, 2008: 111). Pro společnosti homogenní je nadále vhodný model většinový (westminsterský) a pro pluralitní společnosti model konsenzuální.

Základními rysy konsenzuální demokracie jsou (Lijphart, 1984: 23-30):

- 1) Sdílení exekutivní moci, respektive tvorba velkých koalic. Zahrnuje tedy větší počet stran než ten, který je potřebný k většinové vládě. Díky tomuto stoupá úroveň spolupráce mezi jednotlivými stranami.
- 2) Rozptýlení moci, respektive rozdělení mezi parlament a vládu. Zde dochází k oslabení exekutivy.
- 3) Symetrický bikameralismus s výraznou reprezentací menšin. V pluralitních společnostech je musí být zabezpečena reprezentace zájmů menšin, což většinový model nezajišťuje.
- 4) Multipartismus, ve smyslu toho, že nelze vytvořit vládu složenou ze zástupců jedné strany s většinovou podporou v parlamentu. Parlament by měl z většího počtu stran (i malých).
- 5) Vícerozměrný stranický systém tím způsobem, že existuje více štěpících (konfliktních) linií mezi politickými stranami (etnické, jazykové, náboženské, socioekonomické).
- 6) Poměrný volební systém, který má zabránit nadreprezentaci velkých stran a naopak reprezentovat proporčně menšiny.
- 7) Teritoriální i neteritoriální federalismus a vysoká míra decentralizace, který opět zdůrazňuje silnou potřebu rozptýlení moci.
- 8) Psaná ústava a právo veta. Ústava by měla mít takovou formu, která by zabránila její změně na základě převahy většiny. Případná změna by měla vždy respektovat zájmy menšiny. V případě životního zájmu menšiny však tato menšina má právo použít právo veta a zvrátit tak rozhodnutí většiny. Právo veta ale nesmí být zneužíváno k případnému vydírání většiny.

V pozdějších letech k těmto rysům dále přibyly další dva znaky:

- 1) korporativismus,
- 2) nezávislost centrální banky na výkonné moci

Dále bychom se zde mohli zabývat vztahy mezi elitami, subkulturami a jimi navzájem, tak jak to činí Lijphart (Lijphart, 2008: 30-36) pro bližší vysvětlení fungování jeho modelů, avšak pro účely této práce se toto nejeví jako potřebné.

Zbývá zde připomenout, že dnes najdeme prvky konsenzu i v modelech většinové demokracie a naopak i v těch nejkonsenzuálnějších demokraciích není nikdy prvek soutěživosti zcela potlačen (Hloušek, Kopeček, 2005: 216).

3. Westminsterský model

Pokud mluvíme o většinovém, neboli westminsterském, modelu demokracie, tak jak již z názvu vyplývá, model má svůj původ ve Velké Británii, které je považována jako vzorový příklad této demokracie.

Při pokusu o definici narazíme na problém, že tento typ se utvářel v historickém a kulturním kontextu každého státu odlišně, proto je těžké najít příklad a tudíž i definici čisté formy většinové demokracie. Jako univerzální definice pro naše účely nám nejlépe poslouží vymezení klíčových vlastností, které jsou obsaženy v určitých variacích ve všech státech charakteristických většinovou demokracií (Rhodes, Weller, 2005: 7; Rhodes, Wanna, Weller, 2009: 10):

- 1) koncentrace politické moci v kolektivním a odpovědném kabinetu, kde je funkce ministerského předsedy vnímána jako dominantní;
- 2) odpovědnost jednotlivých ministrů parlamentu;
- 3) konstituční byrokracie prostřednictvím profesionální a nestranné státní správy;
- 4) opozice v pozici uznané jako exekutiva v záloze;
- 5) nezávislost parlamentu pomocí jednoty exekutivy a legislativy.

Lijphart pro definici většinového modelu demokracie využívá kategorie použité pro definování konsenzuálního modelu a dále oba modely porovnává, jak si dále ukážeme.

4. Srovnání konsenzuální a většinové demokracie

Pokud porovnáme konsenzuální demokracii s většinovou dle Lijphartových kritérií vymezujících jednotlivé modely, dojdeme k následujícímu srovnání:

Tabulka č. 1: Srovnání hlavních znaků konsenzuálního a většinového modelu

Konsenzuální model	Většinový model
Pět rozdílů v exekutivně-stranické dimenzi	
Soustředění moci v jednostranických kabinetech	Sdílení moci v širokých vícestranických koalicích
Dominantní postavení výkonné moci proti zákonodárné	Rovnováha zákonodárné a výkonné moci
Bipartismus	Multipartismus
Většinový a disproporční volební systém	Poměrný volební systém
Systémy pluralitních zájmových skupin s volnou soutěží mezi nimi	Systémy korporatistických zájmových skupin zaměřené na kompromisy a koncentraci
Pět rozdílů ve federálně-unitární dimenzi	
Unitární a centralizovaná vláda	Federální a decentralizovaná vláda
Koncentrace zákonodárné moci v jednokomorovém zákonodárném sboru	Rozdělení zákonodárné moci mezi dvě stejně silné komory, ale utvářené odlišným způsobem
Flexibilní ústava snadno měněná prostou většinou	Rigidní ústava měněná pouze kvalifikovanou většinou
Systémy, ve kterých má zákonodárny sbor poslední slovo o ústavnosti zákonů	Systémy, ve kterých zákony podléhají soudnímu přezkumu nejvyšším nebo ústavním soudem
Centrální banky závislé na výkonné moci	Nezávislé centrální banky

Zdroj: (Lijphart, 1999: 3-4; Lijphart, 2008: 115)

Tento popis sice srovnává oba modely, co se týče jejich vymezení, avšak má nulovou vypovídací hodnotu o jejich hodnocení, respektive o jejich kvalitách nebo dokonce o nadřazenosti některého z nich.

Zde vyvstává otázka, zda je nutné je takto hodnotit a zda je to vůbec možné. Vytrhnout oba modely z jejich kontextu, tedy existence v daných podmínkách, a hodnotit je čistě jako teoretické modely, dle mého názoru není možné. Oba modely je vždy nutno vázat na sociální

a kulturně-historický kontext státu, který je posuzován. Je možné tedy hodnotit vhodnost obou modelů na konkrétní podmínky státu. Implantace modelu na stát dlouhodobě utvářený ve svém sociálním, historickém a kulturním prostředí je zhora nemožná, pokud nerespektuje celé prostředí daného státu. Pokud by nedošlo k úplnému odmítnutí modelu, tak dříve nebo později by došlo k jeho pozměnění, tak že bychom ho ani nemuseli poznat, bylo by to jako vhodit žulový kvádr do vody, dříve nebo později z něj zbyde obláček bez hran. Události dnešní doby spojené se snahou demokratizovat dříve čistě autoritářské či totalitární režimy nám hypotézu snadné demokratizace nepřímo potvrzují.

Již Aristoteles ve své čtvrté knize Politiky tvrdil, že nejde ani tak o to, hledat nejlepší možný režim, ale takový režim, který vyhovuje daným podmínkám. Lijphartův přístup, kdy obhajuje a upřednostňuje konsenzuální model jako lepší téměř ve všech kritériích, tak považují jako nevhodný. Dle Lijpharta je lepší ve věci reprezentace a ochrany menšin, což bezesporu z jeho kritérií vyplývá, ale je prý pravděpodobně i o něco účinnější. Ovšem Lijphart termín účinnost používá ve smyslu socioekonomických výkonů, nikoliv ve smyslu akceschopnosti (Novák, 2001: 41). Přitom akceschopnost je klíčovou kvalitou každého režimu, jelikož vláda musí být schopná spravovat stát.

Dostatečným výsledkem pro Lijpharta by mohl být fakt, že konsenzuální model je vhodný za mnoha okolností vyjma států, které jsou homogenní a kde není příliš velká ideologická vzdálenost (Novák, 2001: 41). Ovšem Lijphart doporučuje konsenzuální model, jako kdyby se jednalo o nejlepší univerzální model, téměř všem novým státům v procesu demokratizace, ovšem i homogenním (Lijphart, 1999: 301-302).

Domnívám se, že bychom měli nejprve posuzovat sociální, historické a kulturní podmínky daného státu a jeho okolí a poté posoudit zda je vhodnější ten či onen model. Pokud je jeden z modelů již aplikován, přizpůsoben na dané podmínky a časem osvědčený, nevidím důvod ho měnit, ani kvůli údajně stejným socioekonomickým výsledkům, u kterých je však velmi diskutabilní, zda závisí na použitém modelu, a pozitivem navíc ve formě reprezentativnosti a ochrany menšin (Novák, 2001: 43).

Ale neosvědčený model lze dozajista změnit a implantovat jiný. Kritéria implantovaného modelu však musí respektovat podmínky státu a nesmí být lpěno na jejich bezpodmínečném dodržení. Tak například i homogenní společnost může vcelku bez problémů přijmout konsenzuální model, ale kritérium lepšího zastoupení menšin zde ztrácí hodně na významu.

Lijphartův socioekonomický argument dle mého názoru ztrácí na významu, pokud socioekonomický výkon je v obou modelech stejný nebo alespoň srovnatelný nikoliv však

výrazně odlišný u jednoho z modelů (Novák, 2001: 43). Čistě z ekonomického hlediska bude mít model demokracie jako celek na ekonomický růst naprosto nulový vliv. Alespoň omezený vliv může mít z celého modelu pouze míra nezávislosti centrální banky, nezávisle na modelu demokracie pak alespoň síla právního řádu, ochrana svobod a soukromého vlastnictví vůbec. Ekonomický růst jako takový může být měřen především růstem HDP, který je součtem výdajů osobní spotřeby na statky a služby, hrubých soukromých domácích investic, čistého vývozu statků a služeb a vládních spotřebních výdajů a hrubých investic (Samuelson, Nordhaus, 2007: 435).

Fakt, že zaznamenáme růst v jedné ekonomice s konsenzuálním modelem a v druhé s většinovým zaznamenáme stagnace nebo pokles, nelze přičítat modelu demokracie. Pokud bychom opomenuli výše řečené, tržní ekonomika se nevyvíjí „hladce“, nýbrž podléhá ekonomickým výkyvům, zejména pak cyklickým, takže sledování ekonomiky země v krátkodobém rozmezí může být zavádějící, jelikož při dlouhodobém pohledu můžeme vidět velký nárůst. Tuto hypotézu podporuje jeden ze způsobů technické analýzy, tzv. Elliotovy vlny. Elliotovy vlny jsou fraktální struktury, popisující charakter finančních trhů jako celku. Elliot přišel na to, že základní fraktální prvek v trzích lze popsat jako pětivlnový trend, nazývaný impuls, a jeho třívlnovou korekci. Těchto 5 vln pak můžeme rozpoznávat prakticky v každém trendu, a tím předvídat otočení trendu. Každá vlna ve směru hlavního trendu, říkáme jí také hnací vlna, se podrozděluje na pět vln, korekce se podrozděluje na tři vlny. Analogicky je každá vlna také součástí nějaké větší vlny. Pro větší názornost stačí pohlédnout na následující obrázek.

Obrázek č. 1: Rozbor Elliotovy vlny

Na obrázku vidíme skutečnost, jak lze každou samostatnou hnací vlnu na horním obrázku rozdělit na dalších samostatných 5 vln. Respektive co vidíme, je skutečnost, že každých 5 malých vln tvoří jednu velkou vlnu – a pokud se takovou vlnu naučíme s použitím

5 menších vln rozpoznávat, můžeme předvídat otočení trhů – neboli kdy přijde další vlna opačným směrem (Frost, Prechter, 1998: 30-35).

S postupem času díky teorii Elliottových vln můžeme předvídat budoucí trh se skutečně vysokou úspěšností. Důkazem je například Robert Prechter, jeden z pokračovatelů vědecké práce pana Elliotta, který ve své knize uveřejnil předpověď tržního pohybu na amerických akciových trzích. Tvrdil, že v roce 1987 přijde velký krach na burze. Vyvolal tím řadu nesouhlasných až posměšných reakcí odborníků. Vždyť předpověděl fatální propad trhu v době, kdy akciové indexy téměř nepřetržitě rostly již několik desetiletí. Předpověď nakonec byla zcela přesná (Frost, Prechter, 1998: 194-196).

Graf č. 1: Vývoj indexu DJIA

Vzhledem ke všem výše uvedeným faktům, nelze jakýkoli ekonomický růst odůvodňovat modelem demokracie vládnoucím v daném státě, vyjma omezeného vlivu míry nezávislosti centrální banky. Zjišťovat vliv modelu demokracie na růst ekonomiky daného státu může být velmi zavádějící s ohledem na časové období průzkumu, ve kterém můžeme i čistě náhodně zkoumat klesající tendenci ekonomiky, která jinak může být velice produktivní. Pokud by to přeci jenom mělo být předmětem studie, doporučoval bych mnohem komplexnější přístup s ohledem na veškerá specifika modelu jednoho konkrétního státu v dlouhém časovém období.

Většinový model je orientován na akceschopnost vlády a suverenitu parlamentu v reprezentování lidu. Konsensuální model je orientován na maximální reprezentaci a na uznání takzvaných vetujících. Lijphart konstatuje, že konsensuální model je vyšší, lepší než většinový. Konsensuální model může, vyústit ve znehybnění vlády a k přelstění většiny

menšinami. Většinový model může vést k silným vládám, které dokáží provést významné reformy, které nemohou být zablokovány malými menšinami. Většinový i konsenzuální model mají každý své výhody a nevýhody.

Ve srovnávání obou modelů je důležité rozlišovat mezi pojmy akceschopnost a socioekonomické výkony. Ovšem i v případě většinového modelu nemusí vždy akceschopnost přicházet v úvahu. Francouzský politolog a ústavní právník Philippe Lauvaux poznamenal, že poslední konzervativní vlády v Kanadě (1988-1993) a ve Velké Británii (1992-1997), přestože byly zvoleny s dostatečnými většinami, dosáhly rekordu vládní neúčinnosti a neschopnosti v řešení podstatných problému (Lavraux cit. dle Novák, 2001: 62).

Avšak i vyzdvihování reprezentativnosti konsenzuálního modelu nemůže být zcela relevantní. Poměrný volební systém se totiž jen výjimečně uplatňuje v čisté podobě, ale v některých případech (např. Řecko, Španělsko) má formálně proporcionální volební systém ve skutečnosti výrazně většinový efekt. Např. index proporcionality v roce 1982 byl podle výpočtů Richarda Rose pro Španělsko 84, což je větší disproporcionalita než u většiny zemí s majoritními volebními systémy včetně Velké Británie. Významné je, že dle autorových výpočtů pouze dvě země s většinovými volebními systémy byly tehdy ještě disproporčnější než Španělsko a to Nový Zéland (index 80) a Francie (index 79) (Rose, 1984: 75).

Tabulka č.2: Srovnání proporcionality proporčních a neproporčních systémů v roce 1982

Proporční systémy	Index proporcionality	Neproporční systémy	Index proporcionality
Rakousko	99	USA	94
Německo	98	Japonsko	91
Dánsko	97	Kanada	88
Irsko	97	Austrálie	87
Holandsko	97	Velká Británie	85
Švédsko	96	Nový Zéland	80
Island	96	Francie	79
Švýcarsko	96	Průměr	86
Finsko	96		
Itálie	95		
Izrael	94		
Belgie	94		
Portugalsko	93		
Norsko	91		
Lucembursko	90		
Řesko	88		
Španělsko	84		
Průměr	94		

Zdroj: (Rose, 1984: 75)

Jak je patné tak nejen modely demokracie se ve světě vyskytují ve své čisté formě pouze sporadicky, ale stejně tak i volební systémy, které svými specifiky mohou ovlivnit daný model demokracie a to i negativně.

5. Závěr

Závěrem bych rád vyzdvihl, že dle mého názoru nelze objektivně zhodnotit kvalitu jednotlivých modelů demokracie, které se v praxi objevují. Samozřejmě můžeme vyzdvihovat jejich výhody, ale pouze ve vztahu ke konkrétním historickým, kulturním a sociálním podmínkám státu, na který chceme daný model implantovat. Oba modely mají své klady vzhledem k podmínkám, ve kterých se užívají. Místo hodnocení je lepší mluvit o vhodnosti daného modelu na konkrétní podmínky. Preferovat pouze jeden model a ignorovat přitom kontext států můžeme, ale pouze pokud mluvíme o čistě teoretickém modelu bez praktických příkladů. Pokud sledujeme demokratické modely, které se dnes v různých variacích běžně vyskytují ve světě, je dle mého názoru nutné sledovat i jejich specifika, proč k těmto odchýlkám dochází a jaké mají důsledky na fungování celého systému. Nesledovat celou komplexnost daného problému, není hodné vědce. Na základě tohoto, bych u obou modelů nehovořil o jakýchkoliv negativěch, ale pouze o nevhodnosti podmínek pro daný model.

Jak jsme si výše ukázali, i výhody konkrétního modelu mohou být za určitých podmínek negovány. Výhodou většinového demokratického modelu je především akceschopnost, ale ta může být i u tohoto modelu potlačena. Naopak reprezentativnost konsenzuálního modelu demokracie může být také zavádějící, jelikož může dojít k lepší proporcionalitě u modelu většinového v důsledku zavedení většinových prvků do poměrného volebního systému konsenzuálního modelu, jak bylo výše ukázáno.

6. Literatura

Frost, A. J., Prechter, R. R.: 1998. *Elliott Wave Principle: Key to Market Behavior*. Elliott Wave International: Gainesville.

Hloušek, V., Kopeček, L.: 2005. Konsenzuální a konkurenční demokracie. In: Hloušek, V., Kopeček, L. (eds.): *Demokracie. Teorie, modely, osobnosti, podmínky, nepřátelé a perspektivy demokracie*. Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity: Brno. Str. 203-231.

Lijphart, A.: 1968. Typologies of Democratic Systems. *Comparative Political Studies*. Vol. 1, No. 1, pp. 3-44.

Lijphart, A.: 1969. Consociational Democracy. *World Politics*. Vol. 21, No. 2, pp. 207-225.

Lijphart, A.: 1984. *Democracies Patterns of Majoritarian and Consensus Government in Twenty One Countries*. Yale University Press: New Haven.

Lijphart, A.: 1999. *Patterns of Democracy. Government Forms and Performance in Thirty-Six Countries*. Yale University Press: New Haven.

Lijphart, A.: 2008. *Thinking about Democracy. Power sharing and majority rule in theory and practice*. Routledge: New York.

Novák, M.: 1998. Je konsenzuální „model“ demokracie nejlepší? *Sociologický časopis*. Vol. 34, No. 1, pp. 3-21.

Novák, M.: 2001. *Jakou demokracií pro nové demokracie? Konsenzuální model, efektivita a kulturně homogenní země*. Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity: Brno.

Rhodes, R. A. W., Wanna, J., Weller, P.: 2009. *Comparing Westminster*. Oxford University Press: Oxford.

Rhodes, R. A. W., Weller, J.: 2005. Westminster transplanted and Westminster implanted: Exploring political change. In: Rhodes, R. A. W., Weller, J., Patapan, H. (eds.): *Westminster Legacies: Democracy and Responsible Government in Asia and the Pacific*. UNSW Press: Sydney. Str. 3-18.

Rose, R.: 1984. Electoral Systems: A Question of Degree or of Principle. In: Lijphart, A., Grofman, B. (eds.): *Choosing an Electoral System: Issues and Alternatives*. Praeger: New York. Str. 73-81.

Samuelson, P. A., Nordhaus, W. D.: 2007. *Ekonomie*. 18. vydání. NS Svoboda: Praha.